

Liza Vingejt

**Dok još nismo
bile vaše**

Preveo
Marko Mladenović

■ Laguna ■

Naslov originala

Lisa Wingate

BEFORE WE WERE YOURS

Copyright © 2017 by Wingate Media, LLC

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Za stotine koje su nestale
i za hiljade koje nisu.
Da vaše priče
ne budu zaboravljene.

Za one koji pomažu današnjim siročićima
da zauvek nađu dom.
Da uvek znate koliko vrede
vaš rad
i vaša ljubav.

Dok još nismo bile vaše delo je istorijske fikcije. Svi događaji i dijalози proizvodi su autorkine mašte i ne treba ih tumačiti kao stvarne. Tamo gde se pojavljuju ličnosti iz stvarnog života, okolnosti, događaji i dijalози koji se tiču tih ličnosti potpuno su izmišljeni i nisu pisani s namerom da se promeni u celosti fiktivna priroda dela. U svakom drugom pogledu, svaka sličnost s licima živim ili mrtvim sasvim je slučajna.

„Jeste li znali da u ovoj zemlji slobodnih i kući hrabrih postoji veliko tržište beba? A hartije od vrednosti koje menjaju vlasnike... nisu puke gravirane cedulje koje obećavaju određene novčane dividende, već žive i zdrave bebe od krvi i mesa.“

IZ ČLANKA „TRŽIŠTE BEBA“,
The Saturday Evening Post, 1. februara, 1939.

„One su, stalno je ponavljala [Džordžija Tan], neispisane tablice. Rađaju se neukaljane, a ako ih usvojite u ranom uzrastu i okružite lepotom i kulturom, postaće sve što želite da budu.“

BARBARA BIZANC REJMOND,
Kradljivica beba

UVOD

Baltimor, Merilend

3. AVGUST 1939.

Moja priča počinje jedne sparne avgustovske noći, na mestu koje nikada neću videti. Soba oživljava samo u mojim maštarijama. Kada je zamišljam, uglavnom je velika. Zidovi su beli i čisti, posteljina šuštava kao opali list. Ta privatna odaja ima sve najbolje. Napolju, povetarac je posustao a cvrčci trepere u visokom drveću, svojim zelenim skloništima tik podno prozorskih okvira. Zavesa se njišu ka unutra dok iznad glave klopara tavanski ventilator, vukući vlažni vazduh koji nema želju da se pomera.

Unutra struji miris borova, a žena vrišti i istiskuje dok je medicinske sestre čvrsto drže na postelji. Znoj joj se skuplja u lokvice na koži i teče joj niz lice, ruke i noge. Zgrozila bi se da je svesna toga.

Lepa je. Blaga, nežna duša. Nije od onih koje bi namerno izazvale katastrofalni razvoj događaja koji počinje upravo ovog trenutka. U svojim brojnim godinama života, naučila sam da se ljudi s drugim ljudima većinom slažu najbolje

što umeju. Nikoga ne žele da povrede. To je samo strašan propratni proizvod preživljavanja.

Za sve što će uslediti nakon tog konačnog, nemilosrdnog naprezanja nije ona kriva. Ona proizvodi upravo ono poslednje što bi mogla poželeti. Iz nje izlazi nemo meso – malena, svetlokosa devojčica lepa kao lutka, a ipak modra i nepomična.

Žena ne može da zna sudbinu svog deteta, a čak i ako je zna, do sutra će, usled lekova, uspomena na to biti obična magla. Ona prestaje da se bacaka i predaje se snu u sumraku, uspavana dozama morfijuma i skopolamina koje su joj date da joj pomognu da pobedi bol.

Da joj pomognu da sve izbacila iz sebe, što će ona i učiniti.

Dok lekari šiju a sestre čiste ono što je ostalo, vodi se saosećajni razgovor.

„Tako je tužno kada bude ovako. Uopšte nije u redu kada jedan život ne udahne nijedan dah na ovom svetu.“

„Katkad moraš da se zapitaš... zašto... kada se za nekim detetom toliko žudi...“

Spušta se koprena. Okice se pokrivaju. One nikada neće videti.

Ženine uši čuju, ali ne mogu da shvate. Sve samo ulazi u njih. a onda se gubi. To je kao da pokušava da uhvati oseku a oseka joj curi kroz stisnute prste, da bi je na kraju ponela sa sobom na pučinu.

Negde u blizini čeka muškarac, možda u predsoblju odmah ispred vrata. Otmen je, dostojanstven. Nije navikao da bude tako bespomoćan. Danas je trebalo da postane deda.

Veličanstveno iščekivanje prerاسlo je u bol što kida srce.

„Gospodine, strašno mi je žao“, govori lekar dok tiho izlazi iz prostorije. „Budite uvereni da smo učinili sve što je u ljudskoj moći da ublažimo porođajne muke vaše ćerke i

da spasemo bebu. Znam koliko je ovo teško. Molim vas da prenesete naše saučešće bebinom ocu kada konačno budete mogli da stupite u vezu s njim u inostranstvu. Nakon tolikih razočaranja, vaša porodica je sigurno gajila veliku nadu.“

„Hoće li moći još da rađa?“

„Nije preporučljivo.“

„Ovo će je dokusuriti. A i njenu majku, kada bude čula. Zna, Kristina nam je jedinica. Tapkanje nožica... početak novog naraštaja...“

„Razumem, gospodine.“

„Kakve su opasnosti bude li ona...“

„Mogla bi da plati životom. A i izrazito je mala verovatnoća da bi vaša ćerka uopšte mogla da iznese do kraja još jednu trudnoću. Kada bi pokušala, ishod bi mogao da bude...“

„Razumem.“

Lekar utešno stavlja ruku na ožalošćenog čoveka, ili se bar tako događa u mojim maštarijama. Oni se susreću pogledima.

Lekar se osvrće da se uveri da ih sestre ne čuju. „Gospodine, smem li nešto da predložim?“, kaže on tiho, ozbiljno. „Znam za jednu ženu u Memfis...“

POGLAVLJE 1

Ejveri Staford

EJKEN, JUŽNA KAROLINA, DANAS

Udišem, hitro se pomeram na ivicu sedišta i gladim sako dok se limuzina zaustavlja na vrelom asfaltu. Duž ivičnjaka čekaju novinarski kombiji, naglašavajući značaj jutrošnjeg naizgled bezazlenog sastanka.

Ali nijedan trenutak ovoga dana neće se odigrati slučajno. Ova minula dva meseca u Južnoj Karolini ticala su se samo toga da nijanse budu baš kako treba – da se zaključci uobliče tako da *nagoveštavaju*, ali ništa više.

Konačne izjave ne treba davati.

Makar ne još.

Još dugo, ako bude po mome.

Volela bih da mogu da zaboravim zašto sam došla kući, ali čak i činjenica da moj otac ne čita svoje beleške i ne proverava izveštaj od Lesli, svoje savetnice za medije, predstavlja neosporan podsetnik. Ne može se pobeći od neprijatelja koji se s nama ćutke vozi kolima. On je tu na zadnjem sedištu,

krije se iza sivog, po meri krojenog odela koje visi za trunčicu odveć labavo na očevim širokim ramenima.

Tata zuri kroz prozor, nakrivljene glave. Pomoćnike i Lesli otprovio je u druga kola.

„Jesi li dobro?“ Pružam ruku da sklonim jednu dugu plavu nit kose – svoju – sa sedišta da mu ne ostane na pantalona-ma kada bude izašao. Da mi je ovde majka, ona bi izvadila malenu četku za gromuljice, ali ona je kod kuće, sprema se za drugi događaj dana – porodičnu božićnu fotografiju koja mora da se uslika više meseci unapred... tek za slučaj da se tati pogoršaju izgledi.

On se malo uspravlja na sedištu, diže glavu. Od statičkog elektriciteta gusta seda kosa štrči mu pravo uvis. Rado bih mu je izgladila, ali to ne činim. To bi bilo kršenje protokola.

Dok se majka temeljno bavi sitnicama u našem životu, kao što je baktanje gromuljicama i planiranje porodične božićne fotografije u junu, otac je njena sušta suprotnost. On je nepristupačan – ostrvo čvrste muškosti u domaćinstvu punom žena. Znam da mu je duboko stalo do moje majke, moje dve sestre i mene, ali to osećanje retko kada iskazuje naglas. Znam i da sam mu ja miljenica, ali ujedno i ona koja ga najčešće zbunjuje. On je proizvod vremena kada su žene išle na fakultet da bi našle muža. Nije sasvim siguran šta da radi s tridesetjednogodišnjom ćerkom koja je završila pravo kao prva u klasi na Univerzitetu Kolumbija i zapravo uživa u grubom i neprijatnom svetu kancelarije američkog javnog tužioca.

Šta god bio razlog – možda je to samo zato što su mesta *ćerke perfekcionista* i *ljupke ćerke* u našoj porodici već bila zauzeta – ja sam oduvek bila *ćerka mozak*. Obožavala sam školu i prisutan je bio neizrečeni zaključak da ću ja biti bakljonoša porodice, zamena za sina, ona koja će naslediti

oca. Nekako sam oduvek zamišljala da ću biti starija kada dođe do toga i da ću biti spremna.

Sada gledam tatu i mislim se: *Kako možeš to da ne želiš, Ejveri? Za ovo on radi čitavog života. Za ovo se pokolenja Stafordovih upinju još od Rata za nezavisnost, pobogu.* Naša porodica se oduvek čvrsto držala za povodac javne službe. Tata nije izuzetak. Otkako je diplomirao na vojnoj akademiji Vest Point i služio kao vojni pilot pre mog rođenja, on dostojanstveno i odlučno brani porodično prezime.

Naravno da to želiš, govorim sebi. Oduvek si to želela. Samo nisi očekivala da će se još dogoditi, i ne ovako. To je sve.

Potajno se sa svih deset noktiju držim za najbolji scenario. Neprijatelji će biti pobeđeni na oba fronta – i političkom i medicinskom. Oca će izlečiti spoj hirurgije koja ga je rano vratila kući s letnjeg zasedanja kongresa i pumpe za hemioterapiju koju svake tri sedmice mora da nosi privezanu za nogu. Moje preseljenje kući u Ejken biće privremeno.

Rak više neće biti deo naših života.

On *može* da se pobeđi. I drugima je to polazilo za rukom, a ako iko to može, može senator Vels Staford.

Ne postoji, nigde, ni jači ni bolji čovek od mog oca.

„Spremna?“, pita on, gladeći odelo. Meni lakne kada zagladi onaj petlovski rep u kosi. Nisam spremna da pređem granicu koja deli ćerku od starateljke.

„Pratim te u stopu.“ Sve bih uradila za njega, ali nadam se da će proći još mnogo godina pre nego što budemo morali da obrnemo uloge roditelja i deteta. Shvatila sam koliko je to teško dok sam gledala oca kako se muči da odlučuje umesto svoje matere.

Moja nekada dovtljiva, živahna baka Džudi sada je duh pređašnje sebe. Koliko god to bilo bolno, tata ni sa kim ne može da razgovara o tome. Ako se mediji zalepe za činjenicu

da smo je prebacili u *ustanovu*, i to jednu skupu na prekrasnom imanju nepunih petnaest kilometara odavde, to će, u političkom smislu, biti situacija u kojoj svi gube. Imajući u vidu skandal koji je izbio zbog niza smrtnih slučajeva i slučajeva zlostavljanja koji se tiču ustanova za starija lica u korporativnom vlasništvu u našoj državi, tatini politički neprijatelji bi ili ukazivali kako samo oni koji imaju novca mogu da priušte prvorazrednu negu, ili optuživali mog oca da je majku smestio u ustanovu jer je bezdušni klippan koji nimalo ne zarezuje starija lica. Rekli bi da će on rado zažmuriti na potrebe bespomoćnih ukoliko to donosi koristi njegovim prijateljima i finansijerima njegove kampanje.

Istina je da njegove odluke u pogledu bake Džudi ni u kom smislu nisu političke. Mi smo isti kao i druge porodice. Svaka raspoloživa avenija popločana je krivicom, oivičena bolom i prošarana stidom. Mi se stidimo bake Džudi. Plašimo se za nju. Tišti nas to gde bi taj surovi pad u demenciju mogao da se završi. Pre nego što smo je premestili u starački dom, baka je pobjegla i od svog staratelja i od zaposlenih u svom domaćinstvu. Pozvala je taksi i nestala na ceo dan, samo da bi je naposljetku našli kako luta poslovnim kompleksom na čijem je mestu nekada bio njen omiljeni tržni centar. Kako je to uspela da izvede kada se ne seća ni kako se zovemo – ostaje zagonetka.

Na sebi od jutros imam jedan njen omiljeni komad nakita. Dok izlazim iz limuzine, neodređeno sam ga svesna na ručnom zglobu. Pravim se da sam narukvicu sa vilinim konjicima izabrala u njenu čast, ali ona je tu zapravo kao nemi podsetnik da žene s prezimenom Staford rade ono što mora da se uradi, čak i kada to ne žele. Mesto održavanja jutrošnjeg događaja unosi mi nelagodu. Nikada nisam volela staračke domove.

To je obično pojavljivanje pred javnošću, govorim sebi. Mediji su došli da izveštavaju o događaju, ne da postavljaju pitanja. Rukovaćemo se, običi zgradu, pridružiti se stanarima na rođendanskoj proslavi žene koja puni sto godina. Muž joj ima devedeset devet. Pravi podvig.

Unutra hodnik miriše kao da je neko pustio trojke moje sestre da divljaju sa sredstvima za dezinfekciju u spreju. Vazduh je ispunjen mirisom veštačkog jasmina. Lesli onjuši a zatim klimne glavom u znak odobravanja dok ona, fotograf i nekoliko stažista i pomoćnika staju pored nas sa obe strane. Za ovo pojavljivanje nemamo pratnju obezbeđenja. Ono je zasigurno otišlo da se pripremi za popodnevni forum u gradskoj skupštini. Otac već godinama dobija pretnje smrću od ekstremističkih grupa i dobrovoljačkih milicija, kao i od raznoraznih ludaka koji tvrde da su snajperisti, bioteroristi i otmičari. On te pretnje retko uzima ozbiljno, ali uzima ih njegovo obezbeđenje.

Kada skrenemo za ugao, dočekuju nas direktorka staračkog doma i dve novinarske ekipe s foto-aparatima. Mi obilazimo zgradu. Oni snimaju. Otac mu daje po šarmu. Rukuje se, pozira za fotografije, odvaja vreme da razgovara s ljudima, priginje se invalidskim kolicima i zahvaljuje medicinskim sestrama za težak i zahtevan posao u koji svako-dnevno sebe ulažu.

Ja idem za njim i radim isto. Jedan ljubazan stariji gospodin s polucilindrom od tvida očijuka sa mnom. S dražesnim britanskim naglaskom govori mi kako imam prelepe plave oči. „Da sam pedeset godina mlađi, očarao bih vas da pristanete na sastanak“, zadirkuje me.

„Mislim da ste me već očarali“, odgovaram pa se zajedno smejemo.

Jedna sestra me upozorava da je gospodin Mekmoris srebrnokosi zavodnik. On namiguje sestri samo da bi to dokazao.

Dok hodnikom idemo prema proslavi stotog rođendana, shvatam da se zapravo zabavljam. Ljudi ovde izgledaju zadovoljno. Dom nije raskošan kao starački dom bake Džudi, ali daleko je od onih neprikladno vođenih ustanova koje navode podnosioci tužbi u onom nedavnom nizu parnica. Izgledi su da niko od dotičnih podnosilaca tužbi nika da neće videti ni prebijene pare, bez obzira na odštetu koju im sudovi dodele. Lovani koji drže te lance staračkih domova služe se mrežama holding kompanija* i fiktivnih korporacija** koje lako mogu da pošalju u bankrot kako bi izbegli plaćanje potraživanja. Zbog toga bi razotkrivanje veza između jednog takvog lanca i jednog od tatinih najstarijih prijatelja i najvećih finansijera moglo da nosi tako razorne posledice. Moj otac je istaknuto lice na koje mogu da se usredsrede bes javnosti i političko upiranje prstiju.

Bes i osuđivanje predstavljaju moćna oružja. Opozicija to zna.

U zajedničkoj prostoriji postavljena je omanja pozornica. Ja stajem sa strane s pratnjom, pored staklenih vrata što gledaju na hladoviti vrt gde, uprkos zverskoj letnjoj vrućini, cveta kaleidoskop cveća.

Na jednoj zaklonjenoj baštenskoj stazi sama stoji neka žena. Okrenuta na suprotnu stranu, naoko je nesvesna zabave dok netremice gleda u daljinu. Rukama se oslanja o štap.

* Kompanije koje umesto kapitala poseduju deonice drugih kompanija i tako upravljaju njima. (Prim. prev.)

** *Shell corporations* – korporacije koje postoje formalno na papiru (obično imaju neki osnivački dokument), ali nemaju stvarni objekat ili značajnu imovinu i poslovanje. (Prim. prev.)

Uprkos tome što je dan topao, na sebi ima jednostavnu pamučnu bledožutu haljinu i beli džemper. Gusta seda kosa upletena joj je i obavijena oko glave, zbog čega ona, u spoju s tom bezbojnom haljinom, maltene liči na avet, ostatak iz neke davno zaboravljene prošlosti. Povetarac komeša puzavicu na rešetki ali nju kao da ne dodiruje, doprinoseći prividu da ona zapravo nije tu.

Preusmeravam pažnju na direktorku staračkog doma. Ona svima želi dobrodošlicu, nametljivo opisuje razlog za današnje okupljanje – na kraju krajeva, čitavo stoleće života ne dostiže se svakoga dana u sedmici. Još je izuzetnije biti u braku većim delom tog vremena i još imati voljenog kraj sebe. To je zaista događaj dostojan posete jednog senatora.

Da ne pominjem činjenicu da taj par podržava mog oca još otkad je bio u vladi savezne države Južne Karoline. Oni ga faktički poznaju duže nego ja, i bezmalo su mu isto toliko posvećeni. Naša slavljenica i njen muž drže svoje tanke ruke visoko u vazduhu i besomučno pljeskaju kada se pomene ime mog oca.

Direktorka pripoveda priču o ljupkim ljubavnicima smeštenim za središnjim stolom. Lusi se rodila u Francuskoj kada su ulicama još lutale kočije s konjskom zapregom. Teško je to čak i zamisliti. Njen suprug Frenk, vojni pilot, oboren je u borbi. Njihova priča liči na filmsku – neodoljiva ljubav. Kao deo lanca za bekstvo, Lusi je pomogla da se on preruši i ranjen prokrijumčari iz zemlje. On se posle rata vratio da je nađe. Ona je još živela na istom poljoprivrednom imanju s porodicom, skrivajući se u podrumu, jedinom preostalom delu kuće.

Događaji koje su to dvoje preturili preko glave navode me na divljenje. Eto šta je sve moguće kada je ljubav prava i snažna, kada su ljudi posvećeni jedno drugom, kada će

žrtvovati sve da bi bili zajedno. To i ja želim za sebe, ali ponekad se pitam da li je to moguće za naš savremeni naraštaj. Mi smo tako rasejani, tako... u gužvi.

Poglednuvši svoj verenički prsten, pomišljam: *Eliot i ja ćemo uspeti. Odlično se poznajemo. Oduvek smo bili jedno uz drugo...*

Uzevši dragana za ruku, slavljenica polako ustaje sa stolice. Oni idu zajedno, pogrbljeni i krivi i naslanjajući se jedno na drugo. Prizor je dražestan i dirljiv. Nadam se da će moji roditelji doživeti tu zrelu fazu života. Nadam se da će imati dugu penziju... jednog dana... u *dalekoj* budućnosti kada otac konačno bude odlučio da uspori. Ova bolest ne može da ga uzme u pedeset sedmoj. Premlad je. Postoji očajnička potreba za njim, kako kod kuće tako i u svetu. Još on ima posla, a nakon toga, moji roditelji zaslužuju penziju u kojoj godišnja doba prolaze mirno i vreme koje mogu da provode zajedno.

Grudi mi obliva osećanje nežnosti i odagnavam te misli. *U javnosti je zabranjeno upadljivo pokazivanje osećanjâ – kako me Lesli neretko podseća. Žene ne mogu to da priušte u ovoj areni. Na to se gleda kao na nestručnost, slabost.*

Kao da je to već ne znam. Ni sudnica nije mnogo drugačija. Advokaticama se uvek sudi u više pogleda. Mi moramo da igramo po drugačijim pravilima.

Kada se susretnu blizu pozornice, moj otac salutira Frenku. Čovek zastaje, uspravlja se i uzvraća gest s vojničkom tačnošću. Pogledi im se susreću i trenutak je čist. Možda izgleda savršeno na slici, ali nije za foto-aparat. Otac čvrsto steže usne. Trudi se da ne zaplače.

Ne liči na njega da se toliko približi stanju u kome to može da se vidi.

Gutam još jedan nalet osećanjâ. Usne mi uzdrhte kada izbacim dah. Povlačim ramena, odvrćam pogled i usredsređujem se na prozor, proučavam onu ženu u vrtu. Ona još stoji tamo i netremice gleda u daljinu. Ko je ona? Šta traži?

Kroz staklo prolazi bučni refren pesme „Srećan rođendan“, zbog čega se ona lagano okreće prema zgradi. Osećam kako me pesma vuče. Znam da će se foto-aparati verovatno okrenuti prema meni i da ću izgledati rastrojeno, ali ne mogu sasvim da se iskobeljam iz zurenja u stazu napolju. Hoću da vidim barem ženino lice. Hoće li biti bezizrazno kao letnje nebo? Da li je ona samo smetena i zabludela, ili je namerno preskočila proslavu?

Lesli me s leđa cima za sako, a ja zauzimam stav mirno poput školarke koju su uhvatili da govori u redu.

„Srećan tebi rođ... *Usredsredi se*“, otpeva mi ona blizu uva, a ja klimnem glavom kada se skloni da zauzme bolji ugao za uslikavanje mobilnim telefonom fotki koje će se naći na očevom profilu na *Instagramu*. Senator je odlično obavešten o svim najnovijim društvenim medijima, premda nijednim ne ume da se služi. Time se genijalno bavi njegova savetnica za medije.

Proslava se nastavlja. Sevaju blicevi foto-aparatâ. Članovi srećne porodice brišu suze i snimaju dok moj otac daruje uramljeno pismo-čestitku.

Na kolicima donose tortu, na kojoj plamti stotinu svećica.

Lesli je oduševljena. Prostoriju preplavljuju sreća i osećanja, rastežući je kao balon pun helijuma. Bude li iole više radosti, svi ćemo odleteti.

Neko me dodiruje po ruci i zapešću, obuhvatajući me prstima tako neočekivano da se trgnem, a zatim zastanem kako ne bih napravila scenu. Stisak je hladan, koščat i drhtav, ali iznenađujuće jak. Okrećem se da bih videla ženu iz vrta.

Ona ispravlja zgurena leđa i zagleda se u mene očima boje hortenzija na našem imanju *Drejden Hilu* – one su blage i bistro plave sa svetlijom izmaglicom oko rubova. Njene nabrane usne drhte.

Pre nego što stignem da se saberem, po nju dolazi medicinska sestra, čvrsto je uhvativši za ruku. „Mej“, veli ona, uputivši mi pogled izvinjenja. „Hajdete sa mnom. Ne smete da gnjavite naše goste.“

Umesto da mi pusti ručni zglob, starica se drži za njega. Izgleda kao da je očajna, kao da joj nešto treba, ali ja ne mogu da zamislim šta bi to bilo.

Ona mi pomno gleda lice, isteže se uvis.

„Fern?“, prošapće.

POGLAVLJE 2

Mej Krandal

EJKEN, JUŽNA KAROLINA, DANAS

Katkad mi se čini da su reze u mojoj glavi zarđale i da su se izlizale. Vrata se otvaraju i zatvaraju kako im se hoće. Ovde provirim unutra. Onda je prazan prostor. Mračno mesto u koje se bojim da zavirim.

Nikada ne znam šta ću zateći.

Ne mogu da predvidim kada će se neka zapreka širom otvoriti, ni zašto.

*Pokretači.** Tako to psiholozi zovu u TV emisijama. Pokretači... kao da udar pali barut i šalje projektil kroz cev puške. To je neprikladna metafora.

Njeno lice pokreće nešto.

Otvaraju se neka vrata daleko u prošlost. Ja isprva nesvesno posrćem kroz njih, pitajući se šta li je zaključano u toj sobi. Čim je oslovim kao Fern, znam da ne mislim na Fern. Vratila sam se još dalje. Zapravo vidim Kvini.

* Na engleskom *triggers*, što znači i *okidači*, *obarači*. (Prim. prev.)

Kvini, našu jaku mamu, koja nas je sve obeležila svojim krasnim zlatnim kovrdžama. Sve osim jadne Kamelije.

Misli mi lete lake kao pero preko krošnji drveća i po tlu dolina. Putujem sve do jedne niske obale Misisipija, do trenutka kada sam poslednji put videla Kvini. Oko mene se vijori topli, blagi vazduh te memfiske letnje noći, ali noć je uljez.

Ona nije blaga. Ona ne prašta.

Od te noći neće biti povratka.

Stara dvanaest godina, još mršava i kvrgava nalik stubu na kućnom tremu, ja klatim nogama ispod ograde naše ploveće stračare, pazeći da oči nekog aligatora ne uhvate ćilibarski odblesak svetlosti fenjera. Ne bi trebalo da aligatori zalutaju ovoliko uzvodno na Misisipiju, ali u poslednje vreme govorka se kako ih viđaju u okolini. Zbog toga potraga za njima podseća na svojevrсну igru. Deca s plovećih stračara zabavljaju se kako znaju i umeju.

Trenutno nam rasonoda treba još više nego inače.

Pored mene Fern se vere na ogradu i pogledom traži svice po šumi. Sa nepune četiri godine, ona uči da ih broji. Uperi zdepasti prstić i nagne se preko, ne obazirući se na aligatore. „Vidim jednog, Ril! Vidim ga!“, uzvikuje.

Hvatam je za haljinu da je povučem nazad. „Samo li upadneš, ovoga puta ne uskačem za tobom.“

Istini za volju, verovatno joj ne bi škodilo da se preturi. Izvukla bi pouku. Brod je privezan u jednoj lepoj mrtvaji preko puta poluostrva Mad. Kod krme *Arkadije* voda mi dopire samo do kukova. Fern bi možda mogla vrhovima prstiju da dodirne dno, ali ionako sve petoro plivamo kao punoglavci, čak i mali Gejbion, koji još ne ume da sastavi ni punu rečenicu. Kada se rodiš na reci, prirodno se navikneš na nju, kao na disanje. Poznaješ njene zvuke, njene običaje i njene stvorove. Za rečne pacove poput nas, voda je dom. Sigurno mesto.

Ali trenutno ima nečega u vazduhu... nečega što ne valja. Ježi mi se koža na rukama pa sve uvis do obrazâ. Oduvek sam posedovala izvesnu spoznaju. Nikada za to ne bih rekla nikom živom, ali ono je ipak tu. U ovoj letnjoj noći bez i daška vetra podilazi me jeza. Gore, nebo je gusto a oblaci zreli kao dinje koje samo što se ne rasprsnu. Stiže oluja, ali ja ne slutim samo to.

U straćari Kvinino slabašno stenjanje postaje učestalije ne obazirući se na babičin glas hrapav kao šmirgla: „De, de, gospoja Fos, moraš da prestaneš da guraš, i to o'ma. Ak' ovo ovde dete izađe naopako, neć' dugo da poživi na ovaj svet, a neš ni ti. Tako je. Sam' se smiri. Lagano.“

Kvini proizvodi dubok, mučan zvuk kao kada se čizma izvlači iz gustog mulja u močvarnom rukavcu. Nas petoro rodila je a da se maltene nije ni zadihala, ali ovoga puta to traje mnogo duže. Trljam ruke da me prođe znojjava jeza i obuzima me osećaj da tamo negde u šumi ima nečega. Nečega zlog. To gleda ka nama. Zašto je tu? Da nije došlo po Kvini?

Hoću da odjurim preko mostića za ulaz na brod pa da trčim duž obale i vičem: „Beži odavde! Beži! Ne dam ti moju mamu!“

Uradila bih to. Ne bojim se da možda ima aligatora. Ali umesto toga sedim nepomična kao velika zviždovka na gnezdu. Slušam šta babica govori. Kao da sam u straćari koliko je glasna.

„Bogo moj! O, bože. Ima više neg' jedno' 'nutra. Ima!“

Tata mumla nešto što ne čujem. Njegova čizma ide preko poda, okleva, ide ponovo.

Babica govori: „Gos'n Fos, ja nič ovde ne mog' da uradim. Ak' ne odvedeš ovu ženu brzo kod lekar, ove bebe neć' ni da vide ovaj svet, a i mama će danas da im mre.“

Brajni ne odgovara odmah. Obema pesnicama žestoko udara u zid tako da zakloparaju Kvinini ramovi sa slikama. Nešto se otkaçi i začuje se zveket metala o drvo, a ja znam šta je u pitanju po tome gde je palo i kako zvuči. U glavi vidim limeni krst sa onim naizgled tužnim čovekom, pa poželim da utrčim unutra, da ga zgrabim i kleknem pored postelje i šapćem tajanstvene poljske reči, onako kako to Kvini čini olujnim noćima kada Brajni nije na plovećoj stračari, a kišnica lije preko krova i talasi zapljuskuju korito.

Ali ja ne znam taj čudnovati, oštri jezik što ga je Kvini naučila od porodice koju je ostavila za sobom kada je s Brajnijem pobjegla na reku. To malo poljskih reči što znam zvučalo bi kao gomila gluposti kada bih ih nanizala. Čak i tako, kada bih ovog trena mogla da zgrabim Kvinin krst, izgovorila bih ih limenom čoveku koga Kvini ljubi kada naiđu oluje.

Pokušala bih manje-više bilo šta da pomognem da se porođaj završi i da vidim Kvini kako se opet smeši.

S druge strane vrata, Brajnijeva čizma grebe po daskama, i ja čujem kako krst klepeće po podu. Brajni gleda kroz oblačni prozor što potiče s kuće na poljoprivrednom imanju koju je srušio da bi napravio brod još pre nego što sam se ja rodila. Kako je Brajnijeva mama bila na samrti a usevi i te godine propali zbog suše, kuću bi ionako uzeo bankar. Brajni je računao da je reka pravo mesto. A imao je i pravo. Kada je udarila Depresija, on i Kvini su na vodi živeli sasvim lepo. *Reku ne može da izgladni čak ni Depresija*, kaže on svaki put kada priča tu priču. *Reka ima sopstvenu čaroliju. Ona vodi računa o svojim ljudima. Uvek će biti tako.*

Ali noćas se ta čarolija izvitoperila.

„Gos'n! Čuješ šta ti govorim?“ Babica se sada jedi. „Neću nji'ovu krv na ruke. Vodi svoju ženu u bolnicu. O'ma.“

Iza stakla, Brajnijevo lice se zateže. On čvrsto zažmuri. Čukne se pesnicom po čelu, pa je pusti da padne na zid. „Oluja...“

„Ne zanima me ni ak' sâm đavo igra pod prozor, gos'n Fos. Ja za ovu curu nič ne mogu da uradim. Nič. Neću na moje ruke, ne, bogami.“

„Nikada se... nije mučila... sa ostalima. Nikada...“

Kvini vrišti visoko i bučno, a zvuk se kovitla u noć poput zova divlje mačke.

„Ak' nisi nešto zaboravio da mi kažeš, nikada nije imala ni dve bebe odjednom.“

Prebacujem se na noge, vodim Fern pozadi i stavljam je na trem stračare s Gejbionom, koji ima dve godine, i Lark, koja ima šest. Kamelija gleda prema meni odande gde pilji kroz prednji prozor. Zatvorivši kapiju preko mostića za ulaz na brod, sve ih zatvaram na tremu i govorim Kameliji da ne pušta malu decu da se penju preko. Kamelija odgovara mrštenjem. Sa svojih deset godina, ona je zadržta na Brajnija, a na njega ima i tamnu kosu i oči. Ne voli da joj se govori šta da radi. Tvrdoglava je kao mazga i katkada dvaput tuplja. Ako mališani počnu da dižu galamu, bićemo u još većem škripcu.

„Sve će biti u redu“, uveravam ih i tapšem po mekim zlatnim glavicama kao da su štenad. „Kvini se samo malo muči. Ne treba joj niko da joj dosađuje. Vi ne mrdajte. Stari rugaru* rovari noćas unaokolo, malopre sam ga čula kako diše. Nije bezbedno da se bude napolju.“ Sad kada imam dvanaest godina, ja ne verujem više ni u rugarua, ni u bauka, ni u Ludog Kapetana Džeka od rečnih gusara. Bar ne mnogo.

* *Rougarou* – močvarni vukodlak iz luizijanskog folkloru. (Prim. prev.)

Sumnjam da je Kamelija ikada progutala Brajnijeve neverovatne priče.

Ona pruža ruku prema rezi na vratima.

„Nemoj“, cedim kroz zube. „Ja ću.“

Rečeno nam je da ne ulazimo, što Brajni nikada ne govori u šali. Ali Brajni trenutno zvuči kao da nema pojma šta da radi, a ja brinem za Kvini i svog novog mlađeg brata ili sestru. Svi mi čekamo da vidimo šta će biti. Samo što još nije bilo vreme. Ovo je rano – još ranije no što se rodio Gejbion, koji je bio tako sićušan i koji je isklizao u svet pre nego što je Brajni stigao da pristane brodom i pronade neku ženu da pomogne pri porođaju.

Ova nova beba kao da nije previše sklona da tako olakša stvari. Možda će kada izađe ličiti na Kameliju i biti isto toliko bandoglava.

Bebe, podsećam sebe. Sada mi dopire do mozga da ih ima više od jedne, poput štenadi, i da to nije uobičajeno. Tri života leže poluskrivena baldahinom koji je Kvini sašila od lepih džakova za brašno marke golden flauer. Tri tela pokušavaju da se odvoje jedno od drugog, ali ne mogu.

Otvaram vrata, a babica skače na mene pre nego što odlučim da li da uđem ili ne. Hvata me za podlakticu. Imam osećaj kao da mi se njen prsti dvaput obavijaju oko ruke. Pogledam dole i vidim krug crne kože na pozadini od bele. Kad bi htela, mogla bi da me prelomi kao grančicu. Zašto ne može da spase mog mlađeg brata ili sestru? Zašto ne može da izvuče bebu iz maminog tela i na ovaj svet?

Kvinina ruka hvata baldahin, a ona vrišti i vuče, izvijajući se uvis s kreveta. Otkida se pet-šest žičanih kuka. Vidim mamino lice, njenu dugu plavu kosu nalik svili na klipovima kukuruza, zamršenu na njenoj koži, njene plave oči, te prelepe, blage plave oči koje su obeležile sve nas osim Kamelije,

kako se kolače. Koža na obrazu joj se toliko rastegla da je ispresecana čipkastim žilicama nalik krilima vilinih konjica.

„Tata?“ Moj šapat usledi na kraju Kvininog vriska, ali kao da ipak remeti vazduh u prostoriji. Osim ako nešto baš nije u redu, ni Brajniju se ne obraćam sa *tata* ni Kvini sa *mama*. Kada su me dobili, bili su toliko mladi da mislim da se nisu ni setili da me nauče rečima *mama* i *tata*. Oduvek je bilo kao da smo drugari iste starosti. Ali s vremena na vreme treba mi da oni budu tata ili mama. Poslednji put je tako bilo pre nekoliko sedmica, kada smo videli onog čoveka kako visi s drveta, naduvenog tela.

Hoće li i Kvini tako izgledati ako umre? Hoće li ona umreti prva a zatim bebe? Ili će biti obrnuto?

Želudac mi se toliko steže da više i ne osećam onu ručerdu oko podlaktice. Možda mi je čak drago što je tu, što me drži na nogama, usidrenu za mesto. Bojim se da još malo priđem Kvini.

„Ti mu reci!“ Babica me trese kao krpenu lutku, i to boli. Zubi joj blešte belo na svetlosti fenjera.

Nedaleko odatle čuje se grmljavina, a nalet vetra udara u zid kuće na desnoj strani broda, tako da babica posrne napred i povuče me sa sobom. Kvini i ja se susrećemo pogledima. Ona me gleda kao malo dete, kao da misli da joj mogu pomoći i da me preklinje da to i učinim.

Gutam knedlu i pokušavam da pronađem svoj glas. „T-tata?“, izmucam ponovo, a on još bulji pravo preda se. Skamenio se kao zec kada u blizini oseti opasnost.

Kroz prozor vidim Kameliju, lica priljubljenog uz staklo. Mala deca su se popela na klupu da pogledaju unutra. Lark se niz debele obraščiće kotrljaju krupne suze. Ona ne može da podnese patnju nijednog živog stvora. Kad god Brajni upuca

oposuma, ili patku, ili vevericu, ili jelena, ona se ponaša kao da su joj ubili najboljeg druga baš tu pred njom.

Ona očekuje od mene da spasem Kvini. Očekuju svi.

Negde u daljini sevne munja. Ona odgurne žuti sjaj petrolejke, a zatim se opet smrači. Pokušavam da brojim sekunde pre nego što čujem grmljavinu, da bih znala koliko je oluja daleko, ali previše sam uznemirena.

Ako Brajni ubrzo ne odvede Kvini kod lekara, biće prekasno. Kao i uvek, ulogorili smo se na divljoj obali. Memfis je skroz na drugoj strani široke, tamne reke Misisipi.

Iskašljavam knedlu iz grla i ukručujem vrat se ne vrati. „Brajni, moraš da je vodiš preko vode.“

On se polako okreće prema meni. Lice mu je još staklasto, ali izgleda kao da je čekao baš to – da mu neko osim babice kaže šta da radi.

„Brajni, moraš odmah da je odvezeš čamcem, pre nego što stigne ova oluja.“ Znam da bi trebalo suviše vremena da se pomeri ploveća stračara. To bi shvatio i Brajni kada bi mu radio mozak.

„Reci mu!“, podstiče me babica. Ona kreće ka Brajniju, gurajući me ispred sebe. „Ak’ ne skloniš ovu ženu sa ovog broda, ovo dete do jutra neće imati mamu.“

POGLAVLJE 3

Ejveri Staford

EJKEN, JUŽNA KAROLINA, DANAS

„Ejveri! Trebaš nam ovde!“

Ništa te kao tridesetogodišnjakinju ne vraća u vreme kada si imala trinaest godina kao majčin glas koji se odbija uz stepenice poput teniske loptice posle forhend slajsa. „Stižem! Eto me odmah.“

Na drugom kraju veze Eliot se kikoće. Zvuk je i poznat i utešan. Priziva u sećanje trag uspomena koji se proteže sve do detinjstva. Kako su Eliotova i moja majka motrile na nas kao sokolovi, nikada nije dolazilo u obzir da budemo nestišni, a kamoli da se nekažnjeno provučemo s nevaljalstvima za kakva su bili krivi *drugi* tinejdžeri. Mi smo manje-više bili osuđeni da budemo dobri. Zajedno. „Zvuči kao da si *na programu*, mila.“

„Porodična božićna fotografija.“ Naginjući se prema ogledalu, sklanjam plave vadičepove s lica samo da bi oni opet pali na njega. Moja brza šetnja do konjušnice po povratku iz staračkog doma istakla je kovrdže bake Džudi. Zнала sam da hoće, ali sinoć se oždrebila jedna rasplodna kobila, a ja

ne mogu da odolim novoj bebi. Sada plaćam cenu. Nijedna pegla za kosu znana čoveku nije dorasla vlažnom povetarcu s reke Edisto.

„Božićne fotke u julu?“ Eliot se nakašlja, što me podseća koliko mi nedostaje. Teško je živeti tako daleko jedno od drugog, a pregurali smo tek dva meseca toga.

„Zabrinuta je zbog hemioterapije. Rekli su joj da tati od te vrste neće opadati kosa, ali ona se boji da hoće.“ Zaista ne postoji nijedan lekar na zemaljskoj kugli koji majku može da uteši kada je u pitanju tatina dijagnoza raka debelog creva. Mama je oduvek vladala celim svetom, i sada nema nameru da se odriče prestola. Ako ona kaže da će se tati prorediti kosa, verovatno će tako i biti.

„To i liči na tvoju majku.“ Eliot se opet smeje. Ako neko zna, zna on. Njegova majka Bitsi i moja majka kao da su preslikane.

„Samo je nasmrtno uplašena da će izgubiti tatu.“ Malčice se zagrcnem na poslednjoj reči. Ovi protekli meseci izgulili su nas iznutra do krvi, i ostavili svakoga ponaosob da ćutke krvare ispod kože.

„Naravno da jeste.“ Eliot zastaje i to kao da traje čitavu večnost. Čujem kako kuckaju tipke na računaru. Podsećam sebe kako on mora da upravlja svojom novom firmom za berzansko posredovanje i kako mu njen uspeh znači sve na svetu. Ne treba mu da ga verenica zove usred radnog dana bez posebnog razloga. „Dobro je što si tamo, Ejvs.“

„Nadam se da pomaže. Ponekad mislim da doprinosim napetosti umesto da je umanjujem.“

„Moraš da budeš tamo. Treba da provedeš godinu dana u Južnoj Karolini da bi ponovo ustanovila prebivalište... za svaki slučaj.“ Svakog puta kada vodimo ovaj razgovor Eliot me podseća na istu stvar – i ja se svakog puta opirem porivu

da sednem u avion za Merilend i vratim se u svoje stare odaje u kancelariji američkog javnog tužioca, gde nije bilo potrebe da brinem o lečenju raka, preuranjenim božićnim fotografijama, biračima i ljudima poput one očajnice što me je uhvatila za ruku u staračkom domu.

„Ej, Ejvs, sačekaj malo. Izvini. Ovde je od jutros ludilo.“ Eliot me stavlja na čekanje da bi se javio na drugi poziv, a ja se u mislima vraćam na današnje jutro. Vidim onu ženu – *Mej* – kako stoji u vrtu u svom belom džemperu. Zatim je ona pored mene, licem mi jedva dopire do ramena, steže mi ručni zglobov šakama tankim kao kost, dok joj se štap za hodanje klata s ruke. Čak ni ovako naknadno, pogled u njenim očima ne da mi mira. U njemu se ogleda nesumnjivo prepoznavanje. Ona je uverena da zna ko sam.

Fern?

Molim?

Ferni, ja sam. Suze joj uokviruju oči. O bože, toliko si mi nedostajala. Rekli su mi da si umrla. Znala sam da nikada nećeš prekršiti naše obećanje.

Načas poželim da budem Fern, tek da bih je usrećila – da joj priuštim predah od toga što stoji sama i bulji u puzavicu. Tamo je izgledala tako usamljeno. Izgubljeno.

Na kraju me spasu od toga da joj govorim kako nisam ona koju traži. Umeša se nadzornica, crvena u licu i očito uznemirena. *Izvinjavam se*, šapne ona samo meni. *Gospođa Krandal je nova ovde.* Ona čvrsto obuhvata gospođu Krandal oko ramena i odvlači joj ruku s mog zapešća. Starica je iznenađujuće snažna. Predaje se tek malo-pomalo, dok joj sestra tiho govori: *Hajde, Mej. Odvešću vas nazad u vašu sobu.*

Gledam je kako odlazi, pod utiskom da bi nekako trebalo da pomognem, ali ne znam kako.